

ВІД ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ КАФЕДРИ ДО ПРОВІДНОГО УНІВЕРСИТЕТУ: 210 РОКІВ ЗАСНУВАННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Вітчизняна фармацевція має потужне коріння і славні історичні традиції, а українською фармацевтичною столицею по праву вважається Харків. Саме тут перебувають заводи — виробники лікарських засобів, науково-дослідні інститути, великі мережі аптекних закладів та Національний фармацевтичний університет, який являє собою потужний науково-освітній комплекс.

Валентин Петрович Черних — ректор Національного фармацевтичного університету

У 2015 р. ми відзначаємо 210-річний ювілей вищої фармацевтичної освіти України, започаткування якої пов'язано з відкриттям у Харкові у 1805 році класичного університету. У цьому ж році Вчена рада медичного факультету здобула право проводити іспити на отримання фармацевтичного звання та надання за їх результатами ступенів гезеля (аптека-рського помічника) та аптекаря.

У 1812 р. на базі хімічної лабораторії було відкрито фармацевтичну лабораторію, засновником та завідувачем якої став М. П. Болгаревський. Завдяки відкриттю лабораторії студенти та особи, які готувалися до іспитів на одержання фармацевтичного звання, дістали можливість здобувати знання з фармації (фармакогнозії, судово-медичного аналізу та фізіологічної хімії).

У 1837 р. було відкрито кафедру лікарського речовинослів'я, фармації та лікарської словесності (у 1859 р. її поділено на кафедру фармації та фармакогнозії і кафедру фармакології).

У 1921 р. у столичному на той час Харкові було відкрито перший в Україні фармацевтичний інститут, який готував фармацевтів вищої кваліфікації з аптечного профілю, працівників для хіміко-фармацевтичної промисловості, а також спеціалістів з дослідження харчових і смакових якостей речовин, предметів домашнього вжитку і спеціалістів із судово-хімічного аналізу. Першим ректором ХФІ став професор М. О. Валяшко.

Микола Овкентійович Валяшко (1871–1955) — видатний науковий та громадський діяч, випускник та викладач Харківського імператорського університету, один із фундаторів фармацевтичної освіти України. Про створення фармацевтичного інституту М. Валяшко висловлювався ще у 1915 р.: «Для того щоб дійсно підготувати хіміко-фармацевтів до науково-практичної діяльності, необхідно створити особливий фармацевтичний інститут, в якому всі ці спеціальні предмети проходять б за відповідним планом і програмами. Без цього і при розподіленні слухачів за різними лабораторіями створити цілісну спеціальну освіту складно, оскільки нахил до фармацевтичної спеціальності для них завжди буде другорядним».

Як приклад таких вищих навчальних закладів М. Валяшко наводив фармацевтичні інститути при університетах у Берні, Марбурзі, Берліні тощо, підкреслюючи при цьому, що «в Німеччині давно вже надається велике значення створенню таких інститутів, де слухачі отримують свою практичну підготовку від початку до кінця, причому в інститутах ведуться і додаткові курси з більшою спеціалізацією». Зазначимо, що з роботою німецьких фармацевтичних інститутів М. Валяшко мав нагоду познайомитися під час закордон-

**Завжди поважай сліди минулого.
Цецилій**

Валентин Петрович Черних — ректор Національного фармацевтичного університету

ного відрядження 1908–1910 рр. Організація Харківського фармацевтичного інституту стала взірцем для відкриття фармацевтичних інститутів у Києві, Вінниці та Дніпропетровську.

З плином часу авторитет ХФІ зростає, заклад посідав усе більш високі позиції у світі фармацевтичної науки. У 1932 р. його професорам було доручено розробити навчальну програму для фармацевтичних вищих навчальних закладів.

У 1937 р. Вченій раді інституту надано право присуджувати здобувачам учений ступінь кандидата фармацевтичних наук. У довоєнний період Харківський фармацевтичний інститут підготував 1379 спеціалістів, було захищено майже 40 дисертацій, проведено дослідження за 40 науковими темами.

На початку осені 1941 р. співробітники інституту та найбільш цінне устаткування були евакуйовані до м. Семипалатинська Казахської РСР. У березні 1942 р. інститут розпочав навчально-виробничий процес. Першочерговим завданням для співробітників стала організація на базі лабораторії аптекоуправління виробництва дефіцитних лікарських речовин для шпиталів та аптек області: нарकोзного ефіру, уротропіну, хлористого натрію, йодистого калію, камфорної олії та інших.

У 1944 р. інститут реєвакуйовано до Харкова. Будинок на вулиці Мельникова, 12, був напівзруйнований. Інституту повністю вдалося зберегти тільки бібліотеку — як наукову, так і підручники з усіх предметів. Загальна сума збитків, завданих німецько-фашистськими загарбниками, становила 378 730 рублів. До 1945 р. колективи кафедр разом зі студентами були зайняті в основному відновленням приміщень і створенням необхідних умов для навчальної і наукової роботи.

Протягом 1950–1960 рр. у ХФІ активно нарощувався навчальний та науковий потенціал і зміцнювалася матеріально-технічна база. У 1952 р. при інституті створено військово-фармацевтичний факультет (організатор — полковник В. Г. Чорнобровий, який започаткував традицію підготовки військових провізорів). З 1956 р. військово-фармацевтичний факультет увійшов до складу військово-медичного факультету Харківського медичного інституту.

Харківському фармацевтичному інституту випала почесна місія прийняти у своїх стінах делегатів І з'їзду фармацевтів України 3–5 квітня 1963 р. З'їзд підбив підсумки здобутків фармацевтичної на-

уки і промисловості, визначив завдання щодо удосконалення лікарського забезпечення населення.

З 1965 р. ХФІ починає готувати спеціалістів-фармацевтів для зарубіжних країн, а також здійснювати підготовку фахівців для середньоазійських республік та Молдавії. З 1974 р. у структурі ХФІ з'являється факультет із підготовки іноземних студентів.

З 1971-го до 1980 року посаду ректора ХФІ обіймав Д. П. Сало — новатор, стратег, один із фундаторів фармацевтичної освіти в Україні. Без перебільшення можна сказати, що його вплив на становлення цієї сфери діяльності зберігається досі, і не тільки в країнах ближнього зарубіжжя, але й далеких іноземних державах.

За його ректорства у 1976 р. Вченій раді ХФІ було надано право приймати до захисту докторські дисертації. Активно розвивався навчальний та науковий потенціал вищого навчального закладу, зміцнювалася матеріальна база, почав будуватися хімічний, а потім і технологічний навчальний корпус. У стінах ХФІ пройшов ІІІ з'їзд фармацевтів України (1979 р.).

У 1992 р. інститут реорганізований в Українську фармацевтичну академію (УкрФА), яка в 1994 р. акредитована за найвищим ІV рівнем акредитації. У 1999 р. виш набув статусу Національної фармацевтичної академії України, а в 2002 р. реорганізований у Національний фармацевтичний університет (НФаУ).

У 1999 р. у стінах НФаУ пройшов V Національний з'їзд фармацевтів України. Цього ж року встановлено державне професійне свято — День фармацевтичного працівника. У 2005 р. відбувся VI, а у 2010 р. — VII Національний з'їзд фармацевтів України. У 2010 р. з ініціативи НФаУ прийнято «Етичний кодекс фармацевтичного працівника».

Ось уже 35 років єдиний профільний фармацевтичний виш в Україні очолює В. П. Черних — академік Національної академії наук України, заслужений діяч науки і техніки України, заслужений винахідник України, лауреат Державної премії України, повний кавалер ордена «За заслуги», кавалер ордена князя Ярослава Мудрого ІV і V ступенів, доктор фармацевтичних наук, доктор хімічних наук, професор, почесний громадянин м. Харкова.

Нині колектив університету налічує понад 20 тис. співробітників і студентів. Під керівництвом видатного організатора Харківський фармацевтичний інститут, в якому навчалося 1600 студентів за однією спеціальністю «Фармація» та працювало 6 докторів наук і 73 кандидати наук, виріс в унікальний науково-освітній комплекс — Національний фармацевтичний університет, в якому сьогодні навчаються 17 500 студентів за 14 спеціальностями та здійснюють науково-педагогічну діяльність 120 докторів наук і 500 кандидатів наук, середній вік яких становить 45 років.

Зараз Національний фармацевтичний університет — провідний вищий навчальний заклад, визнаний не тільки на вітчизняному, але й на світовому рівні, заклад із давньою історією та глибокими освітніми, науковими та корпоративними традиціями. Університет пам'ятає свою історію і робить усе, щоб її знали та поважали майбутні покоління фармацевтичних працівників, адже повага до минулого завжди є запорукою успішного майбутнього.

Олена СТРАТИЛАТ

Навчальний корпус на вул. Блюхера, 4

М. О. Валяшко серед учнів. 1930 р.

У лабораторії ХФІ (1930-ті рр.)

У бібліотеці Харківського фармацевтичного інституту (1930-ті рр.)

Випуск провізорів імператорського Харківського університету 1908 року